

Motion till riksdagen 2005/06:Ju53

av **Beatrice Ask m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2005/06:178

Hemlig rumsavlyssning

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökad parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel.

2 Brottsbekämpning på rättsstatens grund

2.1 Inledning

Grov brottslighet är ett hot mot såväl enskilda medborgare som Sverige som helhet. De grövsta brotten, som är fokus för den nu föreslagna lagstiftningen om hemlig rumsavlyssning, består av terrorism och organiserad grov brottslighet av systemhotande karaktär. Det är inte den typ av brottslighet som främst hotar att drabba människor direkt i deras vardag, men som om och när den gör det orsakar stor personell och materiell skada.

I Sverige har vi sett värdetransporter rånas gång efter annan. Vi har läst om mord och människorov begångna av organisationer som definieras av kriminalitet. Bomber har hittats på allmänna transportmedel, eller detonerat i närheten av offentliga byggnader eller privatpersoners (journalister eller företrädare för rättsvårdande myndigheter) bilar och hem – en signal om att det finns grupperingar som inte drar sig för att döda och skada för att nå sina syften.

Länder vi alltid tänkt på som trygga resmål har drabbats hårt av terroristattacker: Från det lugna Bali och svenskarnas favoritresmål Thailand till London och Madrid. Terrorismen kryper närmare oss och genom dessa fruktansvärda händelser påminns vi om att vår säkerhet inte är garanterad.

Vi har ett ansvar att bekämpa dessa typer av brottslighet dels för att skydda våra egna medborgare, dels för att ta vårt ansvar i det internationella samarbetet mot terrorism och grov organiserad brottslighet. Sverige får inte tillåtas att bli en fristad för tungt kriminella och fundamentalistiska grupper och individer.

Ytterst handlar kampen mot dessa brott om grundläggande värden som öppenhet, demokrati och alla människors grundläggande fri- och rättigheter. Det

Fel! Okänt namn på

ställer stora krav på lagstiftningen och rättsvårdande myndigheter. Vi måste skapa ett rättsväsende som står starkt mot brottsligheten och som vilar på rättsstatens grund.

Det kommer alltid att finnas en konflikt mellan behovet av ett effektivt rättsväsende och respekten för kraven på integritet: Såväl människors personliga integritet som integritet ur ett allmänt perspektiv. Denna konflikt måste alltid beaktas och vägas in i de politiska besluten.

Generellt förbud gäller i propositionen mot avlyssning av advokatkontor, läkarmottagningar samt biktstol och annan plats som används för enskild själavård. En upptagning eller uppteckning som innehåller samtal eller tal som inte får avlyssnas skall i dessa delar omedelbart förstöras.

Vad gäller frågan om massmedieredaktioner kan tillstånd ges endast om det finns omständigheter som påtagligt visar att polisen med fog kan förvänta sig att det där förekommer sådan brottslig verksamhet som kan föranleda hemlig rumsavlyssning. Förslaget innebär således att massmedieredaktioner som huvudregel undantas från tillämpningsområdet för reglerna om hemlig rumsavlyssning. Anledningen till att redaktioner inte undantas generellt anges vara att vissa extremistgrupperingar i sådana fall skulle kunna undkomma avlyssning genom att upprätta redaktioner.

När det gäller kontrollen av systemet föreslås att den som avlyssnats i efterhand skall kunna få veta det. Utformningen av en sådan regel skall utredas.

Förslaget om hemlig rumsavlyssning är förväntat. Vi har under ett antal år krävt att s.k. buggning skall tillåtas. Skälen är att polisen behöver nya verktyg för att möta en alltmer avancerad kriminalitet. Ett nytt hemligt tvångsmedel förutsätter emellertid tydliga rättssäkerhetsgarantier. Regeringen har redan tidigare efterkommit krav på en reglering av överskottsinformationens användande. Vidare har regeringen på ett tydligt sätt redovisat hur man beaktat grundläggande fri- och rättigheter samt regeringsformens och Europakonventionens krav på proportionalitet och behov då inskränkningar föreslås. Vi är beredda att stödja regeringens förslag.

Vi anser dock att det finns tre aspekter som bör tas upp i sammanhanget. I det följande redogör vi för dessa.

2.2 Information om användning av hemlig rumsavlyssning

Frågan om den som utsatts för hemlig rumsavlyssning i efterhand skall informeras om detta har berörts vid ett antal tillfällen. Såväl Tvångsmedelskommittén (SOU 1984:54) som Buggningsutredningen (SOU 1998:46) ansåg att frågan var förenad med avsevärda svårigheter och att tungt vägande skäl talade emot att införa en sådan regel.

Vi instämmer i att det alltid finns en risk med ett informationsförfarande, särskilt i de stora och svåra utredningar som det här skulle vara frågan om. Vi anser dock att skälen för öppenhet i förfarandet, efter en rimlig tid, skulle ha stort värde i integritetshänseende.

Lagrådet har för sin del anfört att avsaknaden av ett sådant förfarande riskerar att stå i strid med Europakonventionen. Enligt konventionen måste enskilda människor ges rättsmedel med vilka man i efterhand kan angripa lagligheten av vidtagna åtgärder och, i förekommande fall, begära skadestånd.

Vi noterar att flera med Sverige jämförbara länder har någon form av informationsskyldighet avseende användandet av hemliga tvångsmedel; t.ex. finns detta i Danmark, Tyskland och Finland. Det finns således redan konkreta exempel på hur lagstiftning i denna fråga skulle kunna utformas.

Vi anser att det är av stor vikt att förekomsten av hemliga tvångsmedel kombineras med effektiva rättsmedel, för att öka deras legitimitet. Det är en brist att regeringen inte lägger ett konkret förslag i propositionen, utan hänvisar till att frågan skall utredas. Intrycket är att förslaget är halvhjärtat och ofärdigt. Vi vill understryka att regeringen skyndsamt måste återkomma med förslag till regler om skyldighet att informera när hemlig rumsavlyssning har använts. Vi förutsätter att regeringen prioriterar detta arbete.

2.3 Ökad parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel

Regeringen aviserar en starkt parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel. Härvid hänvisar man till den utredning som nyligen presenterats: Ds. 2005:53 Hemliga tvångsmedel m.m. under en starkt parlamentarisk kontroll.

Förslaget innebär att en ny nämnd, Tvångsmedelsnämnden, inrättas under regeringen. Nämnden skall ha ett parlamentariskt inslag. Nämnden skall utöva tillsyn över författningsreglerad användning av hemliga tvångsmedel, postkontroll samt överskottsinformation. Granskningen skall ske i syfte att säkerställa att dessa metoder samt överskottsinformation används i enlighet med lag. Nämnden skall avslutningsvis verka för att brister i lagstiftningen avhjälps. Informationen till nämnden skall företrädesvis ske muntligen. Förslaget innebär att dagens system med skrivelse till riksdagen upphör.

Utredningens slutsatser har rönt allvarlig kritik, bl.a. att förslaget innebär en minskad, snarare än en starkt, parlamentarisk kontroll. Detta på grund av att riksdagen genom förslaget kommer att få insyn endast genom de valda ledamöterna, i stället för öppet i kammaren, som i dag. Man menar även att det är konstitutionellt tveksamt att en myndighet under regeringen skall kunna kontrollera vad regeringen har ansvar för.¹

Det förefaller som om förslaget inte är ägnat att åstadkomma det som åsyftas – en i realiteten starkt parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel. Vi vänder oss därför emot att utredarens förslag läggs till grund för ett nytt system för parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel.

¹ Advokaten, nr 1 2006

Fel! Okänt namn på

Det krävs en förbättrad parlamentarisk kontroll för att säkerställa att statens användande av hemliga tvångsmedel mot enskilda används på ett rättssäkert sätt. Vi anser att frågan om en särskild nämnd under riksdagen skall utredas. En sådan skulle dels kunna ha ansvar för den generella uppföljningen och analysen av hur hemliga tvångsmedel används, dels kunna ges befogenhet att närmare studera enskilda ärenden. Nämnden bör årligen avge en rapport till riksdagen. Exakta former och avgränsningar för arbetet måste beredas närmare, och vi anser att liknande institutioner i andra länder, exempelvis Storbritannien, skall studeras i detta sammanhang.

2.4 Behovet av ytterligare åtgärder för att stärka rättsväsendet

Den socialdemokratiska regeringen har gjort ett stort nummer av att förevarande proposition presenteras. Vi anser att införandet av möjligheter till hemlig avlyssning är en viktig men inte avgörande insats för att bekämpa terroristbrott och grov organiserad brottslighet.

För att komma åt brottsligheten krävs det ett i vid mening starkare rättsväsende. De rättsvårdande myndigheterna har stora ekonomiska problem och driver sin verksamhet under kraftiga sparbetning, detta medan våldsbrottsligheten ökar och blir grövre. Regeringen berömmar sig av att ha gjort ”satsningar” på rättsväsendet under senare år, men i praktiken har det inte lett till några konkreta resultat.

Vi moderater avsätter fem miljarder kronor mer än regeringen till rättsväsendet över en treårsperiod. Vi bedömer inte att det är tillräckligt – men det är en början. Vi kombinerar våra satsningar med kraftfulla organisatoriska krav på de rättsvårdande myndigheterna, framför allt vad avser ledarskap och utbildning. Myndigheterna måste också kunna organisera sig på ett sätt som maximerar nyttan av skattebetalarnas pengar.

En viktig åtgärd för att bekämpa den grova brottsligheten är att skärpa påföljderna. Vi föreslår en reform som generellt skulle höja straffen i Sverige, utan att enskilda straffskalor behöver ändras: Straffmätningen skall utgå från mitten på straffskalan. Vi vill också skärpa möjligheterna att utvisa utländska medborgare som begår grova brott i Sverige. Dessa reformer skulle skicka en stark signal att det svenska rättsväsendet inte tolererar brott.

Stockholm den 12 april 2006

Beatrice Ask (m)

Jeppé Johnsson (m)

Hillevi Engström (m)

Anita Sidén (m)

Cecilia Magnusson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Bertil Kjellberg (m)